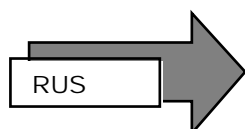

УКРАИНСКИЕ ГОМОСЕКСУАЛЫ И ОБЩЕСТВО: ВЗАИМНОЕ ПРОНИКНОВЕНИЕ

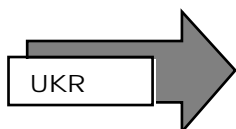
**Обзор ситуации: общество, государство и политики, СМИ,
правовое положение, гей-сообщество**

нòďàí èöù 1-30

УКРАЇНСЬКІ ГОМОСЕКСУАЛИ І СУСПІЛЬСТВО: ВЗАЄМНЕ ПРОНИКНЕННЯ

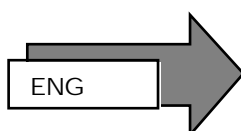
**Огляд ситуації: суспільство, держава і політики, ЗМІ,
правове становище, гей-спільнота**

нòí Ĺ³í èè 31-60

UKRAINIAN HOMOSEXUALS & SOCIETY: A RECIPROCATION

**Review of the situation: society, authorities and
politicians, mass-media, legal issues, gay-community**

pages 61-88

Київ 2007 / Київ 2007 / Kyiv 2007

**ББК 60.54 (4УКР)
У45**

- У45** **УКРАЇНСЬКІ ГОМОСЕСУАЛИ І СУСПІЛЬСТВО: взаємне проникнення:**
Огляд ситуації: суспільство, держава і політики, ЗМІ, правове становище, гей-спільнота / Центр "Наш світ". – К.: Атопол, 2007. – 88 с. – Рус., укр., англ.

У брошурі зібрана різна інформація, що відображає суспільне, правове та політичне становище сексуальних меншин у сучасному українському суспільстві. Наведено дані соціологічного опитування населення, висловлювання державних, політичних і суспільних діячів, аналіз публікацій засобів масової інформації по даній темі, опубліковані результати моніторингу дотримання прав геїв і лесбійок, а також розказано про життя гомосексуалів у нашій країні.

Видання підготовлене Інформаційно-правозахисним Центром для геїв і лесбійок "Наш світ" і призначене для суспільних діячів, журналістів ЗМІ, соціальних працівників і усіх, кого цікавить дана тематика.

Російською, українською та англійською.

Поширюється безкоштовно.

Інформаційно-правозахисний Центр для геїв та лесбійок "Наш світ"

Поштова адреса: а/с 173, м. Київ, 02100, Україна
Телефон/факс: 8 (044) 573-54-24
Електронна пошта: ourworld@gay.org.ua
Інтернет-сторінка: www.gay.org.ua

Автори публікації: Андрій Маймулахін (редактор звіту і керівник проекту), Олександр Зінченков, Андрій Кравчук.

Видання підготовлено в рамках проекту "Моніторинг і звітність щодо ситуації сексуальних меншин в Україні".

Проект підтримано Фондом сприяння демократії Посольства США в Україні та Європейським відділенням Міжнародної асоціації лесбійок і геїв (ІЛГА-Європа).

Погляди авторів публікації не обов'язково збігаються з офіційною позицією уряду США та/або ІЛГА-Європа.

- © Центр "Наш світ", Київ, 2007 р.
Фотографії Центру "Наш світ".
Рисунки: Олександра Зінченкова (стор. 14), Костянтина Казанчева (стор. 48-55).
Дозволяється використання матеріалів публікації з посиланням на Центр "Наш світ"

Брошура розміщена в Інтернеті за адресою: <http://www.gay.org.ua/2007/>

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	34
СУСПІЛЬНА ДУМКА ПРО ГОМОСЕСУАЛІВ.....	35
Результати соціологічного опитування.....	35
Позиція церкви.....	36
Гомофобні виступи.....	37
Висновки.....	37
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА І ПОЛІТИКИ ПРО ГЕЇВ ТА ЛЕСБІЙОК.....	39
Відкритий лист — політичні вимоги українських геїв і лесбійок.....	39
Відповіді державних органів.....	41
Висловлювання політиків.....	42
ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.....	45
ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ГОМОСЕСУАЛІВ.....	48
Законодавство.....	48
Збір інформації про порушення прав.....	49
Огляд ситуації з порушеннями прав.....	49
Трудові взаємини.....	49
Взаємини із правоохоронними органами.....	50
Сфера освіти.....	52
Приватність і право на інформацію.....	53
Служба в армії.....	53
Охорона здоров'я.....	53
Сфера послуг.....	53
Підприємницька діяльність.....	54
Міжособистісні відносини (злочини на ґрунті ненависті).....	54
Одностатеве партнерство. Діти.....	55
Транссексуали.....	55
Захист прав.....	55
УКРАЇНСЬКА ЛЕСБІГЕЇВСЬКА СПІЛЬНОТА.....	56
Кількість гомосексуалів в Україні.....	56
Бізнес, орієнтований на геїв та лесбійок.....	56
Громадські об'єднання.....	56
ВІЛ/СНІД.....	57
ДОВІДКА ПРО ЦЕНТР "НАШ СВІТ".....	59

ПЕРЕДМОВА

Протягом останніх десяти років Центр "Наш світ" збирає, документує, аналізує і публікує інформацію про різні аспекти життя і соціального становища сексуальних меншин в Україні. У цій брошурі зібрані відомості по даній темі, що охоплюють кілька останніх років.

Ціль видання – на фактичному матеріалі показати в якому середовищі і як живуть геї і лесбійки в нашій країні, які існують проблеми і тенденції подальшого розвитку ситуації. Публікація ознайомить читача з суспільним, правовим, політичним положенням гомосексуалів в сучасній Україні.

Для її підготовки використалися різні джерела інформації. По нашому замовленню було проведено соціологічне опитування населення. Були використані результати нашого власного моніторингу порушень прав гомосексуалістів. Ми збрали і проаналізували публікації і передачі ЗМІ, відбрали заяви українських державних органів і висловлювання політиків.

Як побачить читач, українські гомосексуали усе ще дуже часто зіштовхуються з непорозумінням, ізоляцією й агресією з боку співгромадян. Не зважаючи на це, лесбігеївська спільнота продовжує міцніти і ставати більш помітною, заявляючи про себе привселюдно, будуючи свій світ, борючись за гідне та рівноправне положення в соціумі.

Ми назвали видання "Українські гомосексуали і суспільство: взаємне проникнення", тому що цей процес іде й буде тривати. Геї і лесбійки будуть ставати усе більше помітними в очах оточуючих, але і суспільство, у свою чергу, буде робити на них потужний вплив, а часом і брутальний тиск. І в даній публікації ми спробували показати цей взаємний вплив.

Незважаючи на те, що поки геїв і лесбійок оточують темні хмари, ми сподіваємося, що рано чи пізно, але середньовічне мракобісся піде в минуле і наша країна і суспільство дійсно виберуть цивілізовані цінності – демократію, повагу до універсальних прав людини, надання меншинам і кожній людині права на самовираження та гармонійний розвиток.

Винищувати гомосексуалів уже намагалися і на багаттях інквізиції, і в нацистських концентраційних таборах. Але ми вижили – ми були, є і будемо. І наше загальне завдання – побудувати наш світ без ворожнечі, бути добрими сусідами, поважати один одного.

СУСПІЛЬНА ДУМКА ПРО ГОМОСЕКСУАЛІВ

Результати соціологічного опитування¹

На замовлення Центру "Наш світ" соціологічною компанією "ТНС Україна" у березні 2007 року було проведено опитування населення України з приводу ставлення до людей гомосексуальної орієнтації. Опитування було репрезентативним за віком, статтю населення України та типам населених пунктів. Було опитано 1200 респондентів віком 16-75 років. Математична точність вибірки складає $\pm 3\%$. Аналогічне опитування було проведено у березні 2002 року. Таким чином, це дало можливість не тільки дізнатися про сучасне положення речей, але і виявити певні тенденції.

Отримані результати показали, що за останні п'ять років в українському суспільстві зростає гомофобія: збільшилась кількість людей, які виступають проти надання геям і лесбійкам такого ж обсягу прав, які має гетеросексуальна більшість громадян; одночасно скоротилася кількість людей, які виступають за рівноправність; також зменшилося число співгромадян, які не мають якоїсь визначеної точки зору з поставлених питань.

В ході досліджень було задано три питання, результати за якими наводяться нижче.

На Вашу думку, мешканці України, що мають гомосексуальну орієнтацію, повинні мати такі ж самі права, що й інші громадяни нашої країни?	Березень 2002 р.	Березень 2007 р.
Так, усі повинні мати однакові права	42,5 %	34,1 %
Ні, повинні бути деякі обмеження	33,8 %	46,7 %
Важко відповісти	23,7 %	19,2 %

Таким чином, у теперішній час за те, щоб гомосексуали мали однакові з другими громадянами країни права виступає тільки 1/3 українців, в той час як 2/3 або проти, або не сформуvalи своєї точки зору на цей рахунок.

Одночасно до питання про право на одностатеве партнерство і виховання дітей гомосексуалами ще більше українців відносяться заперечливо. Саме відповіді на ці питання показують істинний розмах гомофобії і упередженого ставлення до геїв і лесбійок в суспільстві.

Чи вважаєте Ви, що гомосексуальні громадяни повинні мати право реєструвати свої відносини подібно до звичайного подружжя?	Березень 2002 р.	Березень 2007 р.
Так, повинні мати таке право	18,8 %	15,8 %
Ні, в жодному разі не можна надавати такого права	40,2 %	52,3 %
Повинні бути виключення (індивідуальний розгляд)	13,6 %	11,4 %
Важко відповісти	27,4 %	20,5 %

Чи вважаєте Ви, що гомосексуальні громадяни мають право виховувати дітей?	Березень 2002 р.	Березень 2007 р.
Так	21,5 %	17,1 %
Ні	49,2 %	60,2 %
Важко відповісти	29,3 %	22,7 %

Таким чином, відповіді на останні два запитання показують, що кількість наших співгромадян, які ставляться до геїв і лесбійок, як і до всіх інших жителів країни, не відчують по відношенню до них якихось стереотипів і упередженого ставлення, знаходиться на рівні 15-17 %.

¹ Більш докладний аналіз отриманих результатів розташований на веб-сайті Центру "Наш світ" <http://www.gay.org.ua/>

Дивлячись на результати дослідження за статевою ознакою видно, що жінки частіше висловлюються на користь рівноправності для гомосексуалів порівняно з чоловіками. Для жінок кількість стверджувальних відповідей було на 1-3 % більше середнього значення, для чоловіків, відповідно – на 1-3 % менше, для заперечливих відповідей – навпаки. Ця закономірність визначалася як у 2002, так і у 2007 році.

У цих двох дослідженнях видна чітка тенденція: чим вищий рівень освіти респондентів, тим толерантніше вони ставляться до геїв і лесбійок. Серед людей з вищою освітою кількість стверджувальних відповідей приблизно в два рази більше, ніж серед тих, у кого початкова або неповна середня освіта. Так, наприклад, у 2007 році за рівноправність для гомосексуалів висловились 39,1 % тих, хто отримав незакінчену вищу чи повну вищу освіту (при цьому, серед даної групи 14,8 % не мають своєї точки зору по даному питанню). А серед людей з початковою / неповною середньою освітою за рівні права для геїв і лесбійок висловлюється тільки 21,5 %, а вагалися з відповіддю 32,7 % респондентів.

Розглядаючи результати відповідей від представників різноманітних вікових груп видно, що представники усіх вікових груп стали більш гомофобні за останні п'ять років. Незважаючи на це, найбільш толерантними до гомосексуалів залишаються молоді люди віком 16-29 років. Однак і тут виразніше всього негативні тенденції: якщо у 2002 році за рівноправність для гомосексуалів виступало 63,2 % (19,5 % – проти) людей віком 16-19 років, то в 2007 році кількість стверджувальних відповідей цієї вікової категорії зменшилася до 40,0 % (42,0 % – проти). Це одна з самих небезпечних тенденцій, яку виявило дослідження.

Ставлення до людей гомосексуальної орієнтації не є однорідним по Україні і має доволі чітко виражену регіональну специфіку. Так, найбільш терпимо до геїв і лесбійок ставляться жителі Києва і АР Крим, менш толерантно – жителі сходу країни, а найбільш гомофобні – західні і північні регіони України. Наприклад, за рівноправність для гомосексуалів висловлюються: в Києві – 58,2 % респондентів, в східному регіоні – 25,4 %, в північному – 15,6 %, в західному – 27,2 %. Такі результати є закономірними, зважаючи на рівень урбанізації регіонів. У великих містах послаблюються "традиційні цінності", нівелюються гендерні стереотипи. І навпаки, Західна і Північна Україна – це консервативне суспільство с традиційно високим рівнем релігійності і тривкими гендерними стереотипами.

Порівнюючи дані 2007 року з результатами опитування у 2002 році, належить відмітити, що за останні п'ять років толерантність до гомосексуалів збільшилась тільки серед жителів Києва і південно-східного регіону, майже не змінилась в Криму, південному, північно-східному і центральному регіонах, і знизилася в інших частинах України, особливо у північно-західному регіоні.

Позиція церкви

В червні 2006 року відбулося засідання² Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій, в якому представлені основні християнські, іудейські і мусульманські конфесії України. Окрім іншого, на ньому було піднято питання про "сексуальні меншини" і запропоновано виробити єдину позицію церков по ставленню до них. Голова Української греко-католицької церкви кардинал Любомир Гузар закликав колег внести на розгляд Верховної Ради пропозицію про законодавче визначення подружжя як "шлюб виключно між чоловіком і жінкою". За його думкою, це визначення повинно бути прийнято для недопущення одностатевих шлюбів.

30 листопада 2006 року було представлено відкритий лист³ Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій. В ньому Рада "з глибокою турботою відмічає наявність у нашій державі спроб законодавчо затвердити так звані одностатеві стосунки" і призиває Верховну Раду "чітко і недвозначно зафіксувати в законах нашої держави те, що подружжя (сім'ю) можуть створити виключно чоловік і жінка".

"Досвід країн, що реєструють одностатеві шлюби чи партнерства свідчать, що розпочатий державою шлях віддалення закону від суспільної моралі веде у безодню. Там, де легалізована проституція і наркоманія, одностатеві шлюби і еутаназія, вже зараз ставиться питання про легалізацію педофілії. Одночасно такі держави більш за все страждають від демографічної кризи і

² Газета "КоммерсантЪ – Україна"

³ <http://www.invictory.org/>

духовної деградації. *Вже в найближчому часі корінному населенню цих країн загрожує повне зникнення. Ми не хочемо, щоб Україна пішла цим шляхом*" – говориться в зверненні.

Гомофобні виступи

Починаючи з 2003 року в Києві розвиває свою активність ультрагомофобна група під назвою "Любов проти гомосексуалізму"⁴ ("ЛПГ"). Ця група проводить публічні заходи, виступає з заявами для преси і іншими способами пропагандує свої ідеї.

У 2006 році "ЛПГ" звернулася до політичних партій з вимогою офіційно засудити гомосексуалізм як явище. Зокрема, вони активно виступають за виключення слів "сексуальна орієнтація" із антидискримінаційної статті проекту Трудового кодексу України.

15 вересня 2007 року "ЛПГ" виступила з ініціативою установити карну відповідальність за пропаганду і популяризацію гомосексуальної поведінки. На їхню думку, такі дії загрожують національній безпеці України. Це звернення було направлено суб'єктам законотворчої ініціативи – Президенту, прем'єр-міністру і народним депутатам України. На акції, де було прийнято дане звернення, були присутні близько 200 чоловік.

5 жовтня 2007 року в Києві відбувся марш під гаслом "За моральну чистоту українського суспільства", який організувала секта "Посольство благословенного Царства Божого для всіх народів". Близько 500 чоловік пройшли від центрального майдану Києва до адміністрації Президента України і передали голові країни декларацію⁵, в якій вони вимагали законодавчо обмежити публічну діяльність сексуальних меншин. *"Рамки, в яких дозволяється повідомлення про гомосексуалізм, лесбійство і т.д., повинні переслідувати мету викорінювання цих ганебних явищ, а не їх популяризацію"*, – говориться в декларації.

Висновки

Як показали результати соціологічного опитування населення України, рівень толерантності в відношенні людей гомосексуальної орієнтації залишається на край низькому рівні. Можна визначити наступні причини такого положення:

- Хоча з моменту розвалу Радянського Союзу і набуття Україною незалежності пройшло більше 16 років, в нашому суспільстві все ще продовжуються процеси трансформації соціально-економічного строю. Багато жителів країни до цих пір не мають достатнього матеріального добробуту, впевненості в завтрашньому дні. Це приводить до озлоблення людей, а в цій ситуації вина з легкістю перекладається на "ворогів народу", в тому числі на меншості, маргіналізовані групи населення. Інші дослідження⁶ показують загальний ріст ксенофобії і расизму в Україні за останні роки.
- У сучасному українському суспільстві домінує патріархальний уклад, так звані традиційні сімейні цінності і норми, тривка, або (частіше) новонадбана релігійна мораль. Більшості співгромадян важко сприйняти різноманіття та несхожість способів життя, альтернативні стилі поведінки. Тому, об'єктивно необхідні зміни стикаються з непорозумінням широких верств населення, відкидаються консервативно налаштованими суспільними масами.
- Українцям бракує інформації про людей із гомосексуальною орієнтацією. В своїй більшості, у них упереджене стереотипне сприймання сексуальних меншин. Вони судять про геїв та лесбійок по епатажних образах виконавців з шоу-бізнесу, персонажах в закордонних телефільмах чи по нечисленним, але помітним манірним типам гомосексуалів. Значно менше людей знає звичайних геїв і лесбійок – рідних, сусідів, колег по роботі, так як у своїй більшості вони все ще віддають перевагу приховуванню своєї сексуальної орієнтації.
- До розпалення ненависті в відношенні до гомосексуалів також причетна церква та одіозні угруповання, такі як "Любов проти гомосексуалізму". В останній час вони розгорнули

⁴ <http://love-contra.org/>

⁵ <http://www.tvortci.com/>

⁶ Дослідження Наталії Паніної (Інститут соціології НАНУ) "Фактори національної ідентичності, толерантності, ксенофобії і антисемітизму в сучасній Україні", журнал "Вестник общественного мнения", 2006, № 1. Дослідження Володимира Паніотто (Київський міжнародний інститут соціології) "Рівень ксенофобії в Україні" газета "Дзеркало тижня", 1-7 жовтня 2005 року.

активну антигеївську кампанію, проводячи публічні акції, ведучи широку пропаганду через Інтернет і ЗМІ, розширюючи свої ряди. Гомофобні виступи політиків також доливають масла у вогонь.

- І розуміється, на цьому тлі росту гомофобії сприяє все зростаюча видимість і соціальна активність гомосексуалів та їх організацій. Гей-активісти все частіше з'являються на сторінках газет і в передачах на телебаченні, зростає гей-спільнота у великих містах. Це все не може не впливати на середнього українця, викликає природну протидію і опір зміні тривкої картини світу.

Треба відмітити, що ріст гомофобії відзначається в багатьох кутках світу в останній час. Ці тенденції проглядаються в різних країнах: в Росії (особливо на прикладі розгону гей-маршу у Москві весною 2007 року), США (консервативні законотворчі пропозиції адміністрації Джорджа Буша), Ірані (страсти молодих геїв).

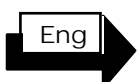
Але все ж таки, наприкінці, хочеться висловити надію, що цей процес має хвилеподібний характер. І зі зростанням молодого покоління в Україні візьмуть верх принципи сучасної демократії, повага прав людини і різноманітних меншин, в тому числі до людей гомо- і бісексуальної орієнтації. І вони займуть рівноправне, гідне положення в суспільстві.

Известный российский социолог, академик Российской Академии образования, Игорь Кон выступает на международной конференции организаций геев и лесбиянок из стран Восточной Европы "НАШ МИР: расширяя границы". Слева Святослав Шеремет из организации "Гей-Форум Украины". Киев, 2005 г.

Відомий російський соціолог, академік Російської Академії освіти, Ігор Кон виступає на міжнародній конференції організацій геїв і лесбіянок з країн Східної Європи "НАШ СВІТ: розширюючи кордони". Зліва Святослав Шеремет з організації "Гей-Форум України". Київ, 2005 р.

The well-known Russian sociologist, Academician of Russian Academy of Education, Igor Kon speaks at the international conference of organisations of gays and lesbians from Eastern European countries "OUR WORLD: extending the borders". On the left Svyatoslav Sheremet of organisation Gay-Forum of Ukraine. Kyiv, 2005.

УКРАЇНЬСЬКА ДЕРЖАВА І ПОЛІТИКИ ПРО ГЕЇВ ТА ЛЕСБІЙОК

Ще пару років тому ми майже нічого не знали про погляди державних і політичних діячів на гомосексуалів. Ця тема дуже рідко піднімалася в серйозних політичних дискусіях.

Одним з перших на цей рахунок висловився Леонід Кравчук (Президент України в 1991-1994 рр.). В 1999 році в інтерв'ю⁷ він заявив: *"Нам треба працювати в незалежній державі 500 років, і я думаю, що тоді ми будемо обговорювати проблеми сексуальних меншин не тільки нашої країни, але й цілого світу. Але зараз, коли країна переживає важку фінансову й економічну кризу, коли мільйони людей не можуть звести кінці з кінцями, кому прийде в голову обговорювати в парламенті такі речі? Якби хтось виніс таке питання, інші сказали б, що ця людина божевільна. Мовляв, знайшли тему... Не до цього нам! <...>*

При всій моїй повазі до прав людини, я вважаю, що ЦЕ належить до психічних збочень. Я вже вік прожив, але й досі не можу сприймати ЦЕ як щось нормальне. Це або хвороба, або якась психічна патологія... А може, результат виховання на тлі закордонних кінофільмів. <...>

Мені бридко про це навіть говорити".

Однак за останні два роки ми довідалися багато чого про те, що думають політики по даній темі. В 2006 році суспільні й благодійні організації геїв і лесбійок з метою заявити про наші політичні вимоги виступили з відкритим листом, адресувавши його до Президента України, органів законодавчої й виконавчої влади.

Відкритий лист — політичні вимоги українських геїв і лесбійок

Ми, керівники громадських і благодійних організацій⁸, що працюють в Україні для геїв та лесбійок, цим листом звертаємось до вас у відповідь на нещодавню ініціативу Блаженнішого Любомира Гузара, Глави Української Греко-Католицької Церкви, що була висунута ним 2 червня цього року на засіданні Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій. Кардинал Гузар запропонував розробити та прийняти поправки до чинного законодавства, які б закріпили поняття "подружжя" як союз винятково між жінкою й чоловіком, а також визначили б законодавчо поняття "сексуальні меншини". Це нібито дозволить запобігти створенню в Україні одностатевих сімей, легалізації одностатевих шлюбів та вихованню дітей у них.

Ми з повагою й толерантністю ставимось до всіх релігійних організацій, які зареєстровано в Україні. Безперечно, і Українська Греко-Католицька Церква, й інші церковні організації мають право формулювати й публічно висловлювати свою думку щодо гомосексуальності та гомосексуальної поведінки. Але важливо враховувати, що будь-які нетолерантні заяви можуть сприяти розпаленню ненависті до гомосексуальних громадян і спонукати до насильства проти них.

Деякі народні депутати із новообраного складу Верховної Ради вважають, що "представники сексуальних меншин не активні в питанні одностатевих шлюбів і не ставлять відповідних вимог до суспільства". Ця думка є, вочевидь, цілком хибною. Навпаки, ми займаємо послідовну, активну й відкриту позицію з цього приводу.

Чисельність геїв та лесбійок в нашій країні сягає щонайменше одного мільйона осіб, і державні та громадські інституції не повинні нехтувати цим фактом. Одностатеві сім'ї в Україні були, є та існуватимуть надалі, а гомосексуальні громадяни народжують і виховують дітей.

Шановне панство! Сім'ї формуються не внаслідок реєстрації шлюбу в органах РАГС і не внаслідок вінчання в церкві: сім'ї народжуються через кохання і є формою спільного життя на засадах взаємодопомоги та взаємоповаги. Діти з'являються на світ незалежно від наявності в їхніх батьків свідoctва про шлюб, а також незалежно від сексуальних уподобань їхніх батьків. Але деякі суттєві відмінності відрізняють одностатеве подружжя від традиційного: гомосексуальна сім'я не існує в нашій країні де-юре, вона існує лише де-факто; гомосексуальна сім'я абсолютно не захищена українським законодавством і, як така, не одержує жодної державної підтримки, хоча

⁷ Журнал "Політика і культура". №12. 1999 р.

⁸ Лист підписаний керівниками наступних організацій: "Гей-Форум України", "Жіноча Мережа", "Ліга", "Наш світ", "Гей-Альянс", "Час життя плюс".

геї та лесбійки сплачують державі такі самі податки і повинні мати ті самі права, що й їх гетеросексуальні співгромадяни.

Люди гомосексуальної орієнтації народжуються й виховуються переважно в "традиційних" сім'ях. Народження дітей у гетеросексуальних сім'ях аж ніяк не заважає формуванню їхньої гомосексуальності. Водночас, численними дослідженнями, які проводилися в країнах Заходу, доведено, що в гомосексуальних сім'ях виростають переважно гетеросексуальні діти – приблизно той самий відсоток, що й у різностатевих батьків.

Ми наголошуємо, що гомосексуальність не є ані хворобою, ані розладом особистості, ані, тим більше, правопорушенням, та вимагаємо цивілізованого ставлення до людей гомосексуальної орієнтації на зразок того, яке існує в більшості країн вільного демократичного світу. Повноцінні одностатеві шлюби або реєстроване партнерство для одностатевих пар стали стандартом для розвинутих західних держав. Із 15 країн – "старих" членів Євросоюзу шлюб або реєстроване партнерство запроваджено в дев'яти; із десяти "нових" членів ЄС інститут реєстрованого партнерства для одностатевих пар запроваджено у двох. Це поточні дані, але щороку кількість країн, які надають гомосексуальним громадянам підтримку та право на повноцінні сімейні відносини, зростає.

Запровадження інституту шлюбу для одностатевих пар відбулося в таких вельми релігійних країнах, як Бельгія та Іспанія, але до негативних економічних чи соціальних наслідків це не призвело. Навіть у католицькій Італії новий уряд обіцяє в найближчому майбутньому прийняти закон про реєстроване партнерство. Найближчий сусід України, Угорщина, планує вчинити те саме. Надання гомосексуальним партнерам всієї повноти сімейних прав (разом із відповідними обов'язками) – очевидна, логічна та незворотна тенденція у демократичних громадянських суспільствах.

Шановне панство! Чинним національним законодавством уже встановлено, що "шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка" (ст. 21 Сімейного кодексу України). Ми пропонуємо не переглядати це визначення, а запровадити в Україні реєстроване партнерство для одностатевих пар. Це дасть змогу десяткам тисяч українських гомосексуальних сімей легалізуватись, отримати соціальні та економічні права, відчути підтримку та піклування держави.

Щоб вирішити цю проблему, потрібна політична воля. Нехтування з боку держави нагальними потребами геївсько-лесбійської спільноти посилить соціальну напругу в суспільстві, призведе до гальмування інтеграції України до демократичного європейського та світового співтовариства. Держава має приділяти належну увагу забезпеченню прав геїв і лесбійок також і в контексті адаптації національного законодавства до міжнародних правових норм. Нам не потрібні особливі, специфічні права; ми потребуємо можливості повною мірою користуватися нашими законними, фундаментальними правами та свободами, які були б забезпечені ефективними механізмами реалізації.

Ми не можемо не відзначити позитивних зрушень у цьому напрямі, які вже ініційовані на рівні уряду та парламенту. Так, у проекті нового Трудового кодексу України, внесеному Кабінетом Міністрів на розгляд Верховної Ради (реєстраційний номер 1038-1), передбачається пряма заборона дискримінації у сфері праці на підставі сексуальної орієнтації. Крім цього, на розгляді в парламенті знаходиться законопроект № 8590, яким пропонується запровадження кримінальної відповідальності за дискримінаційні дії щодо громадян на підставі їхньої сексуальної орієнтації, а також за розпалювання ворожнечі чи ненависті до людей на цій же підставі.

Таким чином, урядом України вже розпочато діяльність, спрямовану на недопущення будь-якої дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації в дусі вимог Резолюції Європарламенту щодо спільної стратегії Європейського Союзу по відношенню до України від 15 березня 2001 р. № С5-0208/2000-2000/2116 (COS) та відповідно до інших, чинних для України, документів європейських і міжнародних інституцій.

Але вжитих на урядовому рівні заходів поки, на жаль, замало.

Виходячи з викладеного, **ми вимагаємо:**

- запровадити законодавчу заборону дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації в усіх галузях суспільного життя;
- легалізувати громадянське партнерство для людей гомосексуальної орієнтації;

- надати гомосексуальним сім'ям усю повноту соціальних та економічних прав нарівні з гетеросексуальними подружжями;
- визнати в Україні чинними одностатеві шлюби між громадянами України або між громадянами України та іноземцями, законно укладені в іншій державі, а також законно зареєстровані за кордоном громадянські партнерства;
- запровадити на державному рівні програми соціальної підтримки геїв та лесбійок;
- урахувати права та потреби геїв і лесбійок при розробці та реалізації нормативно-правових актів.

У контексті наших вимог ми закликаємо всіх суб'єктів законодавчої ініціативи – народних депутатів, Президента та уряд України – найближчим часом розробити та прийняти, а органи виконавчої влади та місцевого самоврядування – ефективно впровадити у життя відповідні офіційні рішення. У свою чергу, ми засвідчуємо готовність надавати всю необхідну допомогу для їх кваліфікованої розробки та подальшої реалізації.

Ми закликаємо представників усіх релігійних конфесій поважати нашу громадянську позицію та ставитися до нас із толерантністю і в душі братерської любові.

Ми є відкритими для спілкування та завжди готові до конструктивного діалогу з будь-якими органами державної влади, громадськими інституціями, політичними партіями, релігійними організаціями та іншими об'єднаннями громадян.

Ми глибоко переконані, що процвітання суспільства, рівень добробуту та якість життя людей безпосередньо залежать від шанобливого ставлення до кожного члена суспільства. У демократичній країні пріоритетом державної політики є забезпечення прав і свобод усіх людей, якої б сексуальної орієнтації вони не були, яких би політичних, ідеологічних чи релігійних переконань вони не дотримувалися, – зокрема забезпечення права людини на життя, особисте й сімейне благополуччя, свободу слова та віросповідання.

Упевнені, що в Україні повинен утвердитися новий спосіб державного мислення, за яким громадяни не поділятимуться на "своїх" та "чужих", "гарних" і "поганих", "правильних" і "неправильних", – спосіб державного мислення, за яким, натомість, визнаватиметься та впроваджуватиметься на практиці рівність усіх громадян у своїх правах та свободах, а честь і гідність людини виступатимуть найвищою соціальною цінністю.

21 серпня 2006 р.

Відповіді державних органів

У відповідь на наше звернення були отримані листи з декількох міністерств України.

За дорученням Секретаріату Президента України офіційну відповідь⁹ надіслало Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту. У ньому сказано: *"Насамперед, варто констатувати той факт, що в Україні має місце упереджене ставлення до геїв та лесбійок на підставі їхньої сексуальної орієнтації."*

Перед Україною стоїть завдання щодо вироблення державного ставлення до реально існуючих різних форм шлюбного співжиття при формуванні та здійсненні сімейної політики держави. Зокрема, врахування необхідності легалізації одностатевих шлюбів з огляду на прийняття міжнародних документів, в яких з визнанням таких шлюбів пов'язується можливість входження до європейського співтовариства."

Лист посилається на державну програму підтримки сім'ї на 2006-2010 р. Однак у дійсності, ніяких кроків по підтримці й правовому визначенні одностатевих пар дана програма не передбачає. В іншій відповіді¹⁰ цього ж міністерство говориться: *"Оскільки зазначена Державна програма спрямована на підтримку інституту сім'ї, то всі її заходи стосуються соціальної, правової, матеріальної підтримки сім'ї відповідно до її визначення в Сімейному кодексі України"*.

⁹ Лист Міністерства у справах сім'ї, молоді й спорту України, № 43/11142 від 01.11.06 р.

¹⁰ Лист Міністерства по справах сім'ї, молоді й спорту України, № 51/3176 від 10.04.07 р.

Тим часом міністр Юрій Павленко заявив¹¹: *"Сьогодні питання легалізації одностатевих шлюбів не на часі. І я особисто противник такої легалізації"*.

Досить дивним виглядає відповідь¹² з Міністерства юстиції України в якій для захисту прав сексуальних меншин пропонується шукати *"альтернативні законодавчому шляхи рішення існуючих проблем"*.

У листі¹³ з Міністерства оборони України говориться про те, що військовослужбовці з розумінням ставляться до необхідності протидії дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації. Однак лист не роз'яснює які кроки передбачені в цьому напрямку.

Міністерство праці й соціальної політики України лише констатує¹⁴, що проектом Трудового кодексу України передбачена заборона будь-якої дискримінації в сфері праці, у тому числі й за ознакою сексуальної орієнтації.

У зв'язку з цим варто згадати про правовий висновок з приводу проекту Трудового кодексу України, що було викладено в листі¹⁵ юридичного управління Верховного Суду України від 11 травня 2007 року. У ньому сказано про недоцільність включення слів "сексуальна орієнтація" у перелік антидискримінаційної статті. У листі приводиться наступна аргументація:

"По-перше, у зазначеній статті проекту Трудового кодексу України змішані природні права з неприродними проявами, саме до яких відноситься нетрадиційна сексуальна орієнтація.

По-друге, використання терміну "сексуальна орієнтація" у запропонованій проектом нормі надає, на нашу думку, додаткові привілеї так званим "сексуальним меншинам", що зумовлює підриє моральних засад суспільства та сприяє руйнації трудових взаємовідносин.

На сучасному етапі одним із пріоритетних напрямів діяльності всіх інститутів влади є захист моральності, утвердження в суспільстві загальнолюдських гуманістичних цінностей, здорового способу життя, докорінне вдосконалення системи духовного, морально-етичного виховання перш за все молоді та дітей <...>. Зважаючи на це, порушена проблема є не просто протилежною державній політиці, а і спрямована на штучне створення соціальних конфліктів і зростання кількості судових справ".

Найбільш позитивним, на наш погляд, виявилася відповідь¹⁶ з Міністерства закордонних справ України під керівництвом Бориса Тарасюка. Зокрема, у ньому говориться: *"З огляду на міжнародні правові норми та необхідність приведення національного законодавства у відповідність до європейських стандартів, викладена у листі вимога щодо визнання в Україні чинними одностатевих шлюбів між громадянами України або між громадянами України та іноземцями, що були законно укладені в іншій державі, а також законно зареєстрованих за кордоном громадянських партнерств, в цілому не викликає заперечень."*

У цілому на міжнародному рівні з питань захисту прав гомосексуалів, Україна займає прогресивну позицію. Наприклад, наша країна в ході третьої сесії ООН з прав людини 1 грудня 2006 року підтримала спільну міжнародну заяву 54 держав миру, призвавши *"приділяти належну увагу порушенням прав людини на підставі сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності"*.

Підбиваючи підсумок можна відзначити, що на внутрішній арені державні органи не мають якоїсь послідовної політики у відношенні людей гомосексуальної орієнтації, вирішення їхніх проблем, а офіційні заяви міністерств у значній мірі залежать від їхнього керівництва і, відповідно, можуть змінюватись внаслідок ротації кадрів.

Висловлювання політиків

Починаючи з середини 2006 року в українській пресі також з'явилася велика кількість висловлювань політиків про гомосексуалів та їхні права. На жаль, здебільшого ці висловлювання показали, що серед вітчизняної політичної еліти широко поширене явна та схована гомофобія, небажання розуміти проблеми та потреби геїв і лесбійок.

¹¹ Інтерв'ю Юрія Павленко новинам телеканала "НТН" 16.11.06 р.

¹² Лист Міністерства юстиції України, № 21-46-1061 від 24.10.06 р.

¹³ Лист Міністерства оборони України, № 223/1/85 від 06.06.05 р.

¹⁴ Лист Міністерства праці й соціальної політики України, № 641/06/186-06 від 20.10.06 р.

¹⁵ Лист Верховного Суду України, № 11/13-91 від 11.05.07 р.

¹⁶ Лист Міністерства закордонних справ України, № 203/19-806-2115 від 26.10.06 р.

Так, відповідаючи на запитання про одностатеві шлюби, Олександр Турчинов, друга людина Блоку Юлії Тимошенко (БЮТ), заявив¹⁷: *"Ми – категорично проти! Це великий гріх"*. А після того, як кореспондент сказав, що ця відповідь типова для консервативної партії, пан Турчинов додав: *"Якщо людина сповідає нормальні погляди, то ви його називаєте консерватором, а того, хто вживає наркотики або пропагує содомію – ви називаєте прогресивною людиною. Це все – перекручення"*.

Однак пізніше, Микола Томенко, також один з лідерів блоку БЮТ у ході Інтернет-конференції¹⁸ уточнив: *"Якщо українське суспільство визріє до сприйняття, скажемо, законодавчого визнання одностатевих шлюбів, ми це підтримаємо. Ні, пишть 'я це підтримую', оскільки ми не проводили партійної дискусії по цьому питанню... Але я переконаний: для українських громадян законодавча підтримка одностатевих шлюбів, так само, як і вступ до НАТО, поки що – не самі актуальні теми"*.

Сама ж Юлія Тимошенко раніше висловлювалася політично коректно по даному питанню. В 2004 році вона заявила¹⁹: *"Я б воліла, щоб чоловіки любили жінок, а жінки любили чоловіків. Але якщо трапляється інакше, то кожен повинен мати право обирати свою долю"*.

14 грудня 2006 року главі української держави в ході Інтернет-конференції також було задане питання: *"Як Ви ставитеся до ідеї легалізації одностатевих шлюбів в Україні?"* Президент Віктор Ющенко відповів²⁰: *"Можна, я відповім одним словом? – Складно"*. І додав: *"Хоча я не хотів би цим дати якусь іншу оцінку, чим ту, котру із цього приводу висловлює суспільство й закон"*.

У відповідь на заклик руху "Любов проти гомосексуалізму" до політиків висловитися з питання легалізації одностатевих сімей депутат-соціаліст Микола Данилін в 2006 році відповів²¹ їм: *"За дорученням керівника фракції Соціалістичної партії України мною розглянуте Ваше звернення <...>. Особисто я не підтримую політичні ідеї й вимоги гомосексуалістів <...>. Вважаю, що потрібно вставати на захист сімейних і духовних цінностей українського суспільства"*.

Відповідаючи на запитання журналіста про включення слів "сексуальна орієнтація" в антидискримінаційну статтю проекту Трудового кодексу України член комітету Верховної Ради з питань соціальної політики та праці, народний депутат Василь Хара (Партія регіонів), заявив²²: *"Особисто я вважаю, що геї й лесбійки порушують всі норми моралі. Це фізичний недолік, який треба приховувати, а не виставляти напоказ. З іншої сторони те що вони вимагають – це європейська норма й, швидше за все, залишиться в проекті кодексу, хоча особисто я проти цього"*.

Найбільш агресивну позицію стосовно гомосексуалів останнім часом займав глава Комітету із прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин Верховної Ради України комуніст Леонід Грач. У листопаді 2006 року він заявив²³, що *"гомосексуалізм – це аномалія, викликана аморальністю й порочністю людини"*. В 2007 році пан Грач продовжив привселюдно висловлюватися²⁴ у тому ж дусі: *"Я і мої колеги в парламенті зобов'язані відгородити суспільство від зазіхань на моральність, не допустити проникнути у свідомість і душі людей будь-якого віку тієї думки, що держава на стороні людей, що сіють розпусту, що пропагують розбещеність, полову вседозволеність, що несуть у суспільство мерзенисть розтління"*. На думку депутата, *"держава повинне захищати суспільство від зла, від насильства, у тому числі й такого зла, як гомосексуалізм, лесбійство тощо"*.

Не дивлячись на заклики з боку Центра "Наш світ" до державних і політичних лідерів, ніхто не засудив гомофобні висловлювання керівника комітету з питань прав людини українського парламенту.

Деякі політики продовжують використовувати "блакитну" карту з метою "чорного" пі-ару – для приниження своїх опонентів в очах громадськості. Наприклад, із цим довелося зштовхнутися лідерові політичної сили "Народна самооборона" Юрію Луценку. Зокрема, по цьому питанню висловлювався²⁵ Нестор Шуфрич, міністр України з надзвичайних ситуацій (член Партії регіонів).

¹⁷ Інтерв'ю Інтернет-газеті "Українська правда", 22.08.07 р.

¹⁸ Інтернет-конференція на сайті Korrespondent.net, 05.09.07 р.

¹⁹ Чат-конференція, 05.04.04 р.

²⁰ Інтернет-конференція, 14.12.06 р.

²¹ За інформацією на сайті "Інші новини", 10.10.06 р.

²² Інтерв'ю газеті "КоммерсантЪ-Україна", 16.02.07 р.

²³ Інтерв'ю газеті "КоммерсантЪ-Україна", 17.11.06 р.

²⁴ Повідомлення прес-служби Л. Грача інформаційному агентству "REGNUM", 09.02.07 р.

²⁵ Прямий ефір на каналі "НТН", 25.09.07 р.

Підставою для таких висновків було те, що кілька років тому пан Луценко відвідав, як представник Соціалістичної партії, один із семінарів, що проводив Центр "Наш світ".

Інший приклад – це висловлення Тараса Чорновіла, одного з лідерів Партії регіонів. На його думку²⁶, Спікер Верховної Ради Олександр Мороз і прем'єр Віктор Янукович відмовилися відвідувати концерт Елтона Джона у Києві в червні 2007 року через те, що виступ артиста можна було розцінити як пропаганду гомосексуалізму. "Я так думаю, пан Янукович і пан Мороз – не по цій справі! А що стосується пана Ющенко – то я не знаю. Він, начебто б, розмножується по повній програмі, родить дітей один за одним, але є, напевно, якісь духовні переконання", – заявив пан Чорновіл.

Кількість негативних висловлювань політиків у відношенні гомосексуалів збільшилося напередодні позачергових виборів у Верховну Раду України у вересні 2007 року.

На закінчення можна зробити декілька висновків. Наскільки ми бачимо, жодна з політичних сил не має якоїсь послідовної позиції у ставленні до гомосексуалів, ця тема не обговорюється в партіях. Висловлювання політиків, як правило, носять приватний характер, відображаючи їхні власні погляди. Незалежно від політичних уподобань, у цьому питанні їхні судження базуються на "християнських цінностях і моралі" і вони звинувачують гомосексуалів у всіх гріхах і категорично відмітають можливість надання їм рівних прав нарівні із гетеросексуальними співгромадянами.

Хоча ці висловлювання носять приватний характер, однак у такий спосіб політичні партії намагаються відмежуватися від незручної для них теми, щоб виглядати "правильними" в очах електорату.

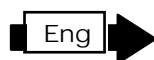
Також одна з видимих негативних тенденцій полягає в тому, що якщо й визнається необхідність удосконалення законодавства, то це підноситься як змушена міра, як нав'язана "вимога Європи", що не відповідає внутрішнім потребам українського суспільства.

Отцы Евстратий и Богдан призывают не допустить легализацию в Украине однополых союзов. Киев, 2006 г.

Отці Євстратій і Богдан закликають не допустити легалізацію в Україні одностатевих союзів. Київ, 2006 р.

Fathers Evstratiy and Bogdan call not to disallow legalisation of same-sex unions in Ukraine. Kyiv, 2006.

²⁶ Інтерв'ю інформаційному агентству "Новий Регіон", 19.05.07 р.

ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

На початку розглянутого періоду (2003-2004 рр.) ЗМІ вже помітили існування в Україні не просто гомосексуалізму як явища, але й наявність якоїсь української лесбійгей-спільноти. Номери журналів "Корреспондент" (№ 34 (73), вересень 2003 р.) і "Афиша" (№ 35 (127), вересень 2003 р.), були присвячені повністю або частково геївській тематиці з акцентом на опис повсякденного життя або розваг гей-співтовариства.

Разом з тим у пресі продовжували зустрічатися матеріали загального просвітницького та історичного характеру по геївським питанням, більш характерні для попереднього періоду, коли суспільство вперше тільки ознайомилося з темою гомосексуальності.

Тема СНІДу серед гомосексуалів зачіпалася дуже мало. Велику увагу залучив скандал, пов'язаний зі спробою звинуватити тодішнього міністра транспорту України Кірпи в гомосексуальній педофілії. Втім, цей скандал, як і всі інші подібні скандали сексуального характеру в Україні, не викликав серйозного суспільного резонансу й не спричинив ніяких наслідків. Характерно, що цей скандал у великій, якщо не більшою мірою "розкручувався" у російських ЗМІ, особливо на російських Інтернет-сайтах. Варто відмітити, що в такому випадку важко розділити російські й вітчизняні ЗМІ – фактично вони працюють в одному інформаційному полі.

Характерними стали публікації про діяльність перших геївських організацій у країні, що представляють собою майже дослівний виклад інтерв'ю з керівниками цих організацій, практично без якого-небудь виразного журналістського коментарю. Багато статей згадували про проблеми геїв і лесбійок, але теж без якого-небудь власного розслідування, винятково зі слів геївських організацій.

Помітною подією стали перші організовані відкриті антигеївські виступи, влаштовані вкрай правими групами під час антиснідівського "Пробігу заради життя – 2003". Публікації обмежувалися чисто інформаційним висвітленням подій без якого-небудь власного коментарю.

У цілому, теми, пов'язані з гомосексуальністю, у цей період залучали дуже мало уваги вітчизняних ЗМІ, як центральних, так і місцевих. В останніх подібні статті з'являлися, в основному, там, де відбувалися якісь помітні події місцевого масштабу – наприклад, початок роботи геївських груп і організацій у Луганську, Миколаєві, Кривому Розі. Як правило, публікації на теми, пов'язані з гомосексуальністю, мали знеособлений характер – розповідалося про проблеми загального плану, про все потроху. Помітним виключенням стала пара статей у мариупольській газеті "Приазовский рабочий" ("Про жінку Василену, яка опинилася після смерті Василем" від 31.05.03 і відгуки читачів на цю статтю в номері від 07.06.03 р.). Дійсно незвичайна історія супроводжувалася й досить несподіваним коментарем: "*...серед товаришів по роботі ніхто не може дорікнути його в нечесності, непорядності. Більше того, усі в один голос говорять, що він(вона) був гарною людиною, добрим, працюючим... А деякі чудності навіть прикрашають людину*".

2005-2006 рр. характеризувалися різким збільшенням активності як геївських, так й антигеївських ініціатив. Пікетування геївськими організаціями одного з інститутів Міжрегіональної Академії Управління Персоналом (МАУП) у підтримку відрахованого студента й протидія цьому з боку керівництва цього навчального закладу привернули помітну увагу преси. Ще більш помітна ця увага була в пресі, пов'язаної з МАУП. Статті в цих виданнях найчастіше носять відверто ксенофобський характер, спеціалізуючись на антисемітизмі, а в цьому випадку вони, до того ж, до традиційного юдофобства, продемонстрували ще небачений в Україні рівень гомофобії ("Персонал плюс", №№ 21, 24, 31, "Українська газета плюс" № 23), аж до відкритого схвалення гітлерівських методів поводження з гомосексуалами, наприклад: "*Так у Німеччині в 1933-1945 роках гомосексуалістів чоловічої статі ув'язнювали в жіночі тюрми, а жінок – у чоловічі, внаслідок чого ті поверталися до нормальної сексуальної орієнтації за 1-2 роки. Жорстоко, але, вочевидь, правильно*" ("Персонал плюс", № 24, 15-21.06.05 р.).

Помітним союзником керівництва МАУП у цій справі стала ініціатива "Любов проти гомосексуалізму", спонуквана близьким до неопротестантських християнських сект журналістом Русланом Кухарчуком. У даний період ця група помітно розширила свою присутність у вітчизняних ЗМІ, переважно на українських російськомовних веб-сайтах клерикального і консервативного характеру (prochurch.info, uga-inform.com).

У декількох виданнях з'явилися статті про "першу в Україні" конференцію по лесбігеївській тематиці, що відбулась у Києві восени 2005 р. Хоча конференція була далеко не першою, для нашої журналістики характерно щораз відкривати для себе цю тему знову й знову.

Почали з'являтися статті про одностатеві пари, що живуть сім'єю – як описи життя таких реальних пар, так і згадування про реєстроване партнерство та одностатеві шлюби, що існують у закордонних країнах, і оцінка можливостей введення подібного інституту в Україні – наприклад, статті у двох номерах львівської газети "Експрес" ("Лесбійська сім'я", 10-17.02.05 і "Одностатеві шлюби", 2-3.08.05 р.).

Журнал "Публичные люди" знову після публікації 2004 р. "Інше кохання" (№ 4(14)) повернувся до теми гомосексуальності зі статтею "Хід блакитних кросавчегів" (№ 7-8(39), 2006). Якщо автор першої статті змогла знайти своїх співрозмовників тільки в модному київському гей-клубі, то авторові другої статті просто й не спадає на думку шукати їх. Своєю ворожістю до гомосексуалів він починає з образу Діми Білана, із чого й виводить свої побоювання з приводу долі українського суспільства: *"Проблема – не в специфіці сексуальних практик, а в тому, що на напівпорожнє місце суспільної моралі приходить не антигромадська мораль, а ціла нова спільнота зі своєю власною мораллю. Ця мораль кросавчегів впливає на політику, культуру, мистецтво й щосили диктує свої правила"*.

Більша частина статей, що стосується гомосексуальної тематики, в українських ЗМІ 2006 р. була викликана заочною дискусією, що зав'язалася між геївськими організаціями і Всеукраїнською радою церков і релігійних організацій, що з ініціативи кардинала Гузара прийняла звернення до державної влади із закликом не допустити появи в Україні якої-небудь форми державного визнання одностатевих родин. Велику увагу преси залучило як саме звернення цієї Ради, так і відкритий лист лесбігеївських організацій із закликом до державної влади звернути увагу на проблеми дотримання рівноправності у відношенні гомосексуалів, а також офіційні відповіді з державних органів на нього. В 2007 р. до цього додалися статті й замітки з приводу гомофобних висловлювань голови парламентського комітету з прав людини Л. Грача.

Як і в попередні роки, багато публікацій являють собою простий переказ прес-релізів лесбігеївських організацій, варіюються лише заголовки, показуючи відношення автора до теми, а часто і його політичні переконання. Наприклад, ось заголовки заміток із практично ідентичним змістом: "У Києві порахували людей з нетрадиційною сексуальною орієнтацією"; "Україна буквально кишить педерастами!"; "Наша Україна: гей на геї, лесбійка на лесбійці".

Безумовними лідерами публікацій по темах, пов'язаних з гомосексуальністю, у зазначений період були журнал "Корреспондент" і пов'язаний з ним веб-сайт Korrespondent.net, а також газета "Сегодня"; варто помітити, що в той час як "Корреспондент" звичайно обмежується короткими інформаційними замітками, "Сегодня" публікує розгорнуті авторські матеріали з більш повним і всебічним висвітленням зачеплених питань; обидва видання прагнуть до неупередженого висвітлення проблем.

Українське телебачення в цілому показувало такі ж підходи й такий же набір освітлюваних тем, пов'язаних з гомосексуальністю, як друковані та Інтернет-видання. З помітних повнометражних передач по даній тематиці варто згадати про дитяче (а скоріше, молодіжне) ток-шоу "Наші" на телеканалі "НТН" від 12.12.06, присвяченому дітям, які виростають гомосексуалами, у якому була представлена пряма можливість висловитись безпосередньо самим молодим гомосексуалам, їхнім батькам, одноліткам, соціальним працівникам. Ведучий підсумував передачу такими словами: *"Це було найдоросліше з усіх дитячих ток-шоу "Наші". Немає чужих дітей, всі діти – наші"*. Крім того, навесні 2006 року, мабуть, уперше на вітчизняному телебаченні в передачі "Неймовірні історії кохання" (телеканал "СТБ") відбувся камін-аут відомої особистості – телеведучого й продюсера каналу "1+1" Анатолія Яреми. Розповідь про життя конкретної людини переріс задані рамки передачі й показав реальне життя сучасного українського гея у всій її повноті і складності.

У цілому, у змісті статей (передач) по темі гомосексуальності можна виділити кілька характерних рис:

- Як правило, автори обмежуються переказом інформації, отриманої з єдиного джерела, не намагаючись або перевірити її або зрівняти з іншими джерелами.
- подача інформації по більшій мірі здійснюється в нейтральному ключі, без спроб дати яку-небудь особисту оцінку описуваному.

- Статті, різко пофарбовані особистим (негативним) відношенням автора до теми, що, в абсолютно переважній більшості випадків (не менш 90 %) належать єдиній невеликій групі перетворених християн, що беруть участь в ініціативі "Любов проти гомосексуалізму". Інші різко гомофобні публікації теж практично повністю пофарбовані ортодоксально-релігійним відношенням й/або поєднуються із загальною ксенофобією.
- Досить рідко, але регулярно з'являються публікації про "блакитну мафію", що прагне насадити в українському суспільстві далекі його природі порядки. У цю категорію попадають сховані гомосексуали в українській владі й Захід, в широкому зрозумінні, "що спонсорує гомосексуалізм в Україні".
- У чималій частині статей гомосексуальність розглядається як доля маргінальних спільнот – переважно або тюремного світу, або (особливо останнім часом) богеми. Сучасні гомосексуали описуються як продукт гламура – люди, найбільше стурбовані пошуками нових задовольень і турботою про власну зовнішність, "нова мода". Зважаючи на це, автори таких публікацій спілкуються у відповідних колах і переносять свої особисті враження на все лесбігей-суспільство.
- Якщо в статті (передачі) проявляється якесь авторське ставлення до того, що описується – не важливо, позитивне або негативне, – тобто якщо автор намагається вийти за рамки сухого переказу отриманої інформації, то, як правило, він показує повне нерозуміння предмета, що описується – наприклад, ведучи мову про "вибір сексуальної орієнтації".

Rus

Марш "За моральну чистоту українського общества" с требованием ввести уголовную ответственность за "пропаганду гомосексуализма".
Киев, 2007 г.

Марш "За моральну чистоту українського суспільства" з вимогою ввести кримінальну відповідальність за "пропаганду гомосексуалізму".
Київ, 2007 р.

Ukr

March "For moral cleanness of the Ukrainian society" with the demand to introduce criminal prosecution for "promoting homosexuality".
Kyiv, 2007.

Eng

UKR

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ГОМОСЕКСУАЛІВ

Законодавство

У Радянському Союзі існувало карне покарання за добровільні сексуальні відносини між чоловіками. 1-ша частина статті 122 КК УРСР "Мужоложство" говорила: "*Мужоложство, тобто полові зносини чоловіка із чоловіком, – карається позбавленням волі на строк до одного року або висилкою на строк до трьох років*". Сексуальні контакти між жінками офіційно не переслідувалися.

Парламент України після проголошення незалежності країни одним з перших законодавчих актів 12 грудня 1991 року скасував покарання за добровільні гомосексуальні контакти (з того моменту в чинності залишалися положення, що передбачали покарання за насильницький гомосексуальний секс або у відношенні неповнолітніх).

Новий Кримінальний кодекс України, що вступив у чинність в 2001 році і діючий понині, взагалі не містить явного згадування гомосексуальності. Він установлює рівний як для гетеро-, так і гомосексуальних контактів вік дозволительного вступу в сексуальні відносини (так званий вік згоди) – 16 років²⁷. Проте, злочини на сексуальному ґрунті караються по різних статтях КК. Судячи з коментарів до Кримінального кодексу, ст. 152²⁸ передбачає покарання за насильницький "*природний (гетеросексуальний) статевий акт*"²⁹, у той час як ст. 153³⁰ передбачає відповідальність за насильницьке мужоложство, лесбіянство, оральний або анальний контакт між жінкою і чоловіком, садистські дії та ін. У цілому, покарання по ст. 152 трохи вище, ніж по ст. 153.

Немає згадування "сексуальної орієнтації" у жодному іншому діючому законодавчому акті. Однак це зовсім не означає, що гомосексуальні громадяни мають той же обсяг прав, що і їх гетеросексуальні співгромадяни.

Так, наприклад, не існує ніякої форми для офіційного визнання одностатевих союзів в Україні. Вони не визнаються ні у вигляді офіційного шлюбу, ні у вигляді цивільного шлюбу, доступного для гетеросексуальних пар. Відповідно, на чоловіків-геїв або жінок-лесбійок, які живуть разом, не поширюються можливості й пільги, які мають різностатеві сім'ї. Наприклад, це стосується питань спадкування майна, опіки над дітьми, не свідчення проти близького родича в кримінальних справах й інших обставин, де враховується партнерство.

У тому числі, лесбійки не мають доступу до штучного запліднення, тому що цією можливістю можуть скористатися тільки заміжні жінки.

Антидискримінаційні статті в Конституції України (ст. 24), Кодексі законів про працю (ст. 2-1), Кримінальному кодексі (ст. 161) у переліку підстав заборони нерівного ставлення до громадян і дискримінації не містять поняття "сексуальна орієнтація", однак всі ці статті мають відкритий перелік ("і інші ознаки"). Це значить, що теоретично дискримінація на основі сексуальної орієнтації також заборонена законодавством.

У проекті нового Трудового кодексу, що повинен прийти на зміну Кодексу законів про працю УРСР, у перелік антидискримінаційних підстав у трудовій сфері були включені слова "сексуальна орієнтація". Однак досвід розгляду законопроекту в Парламенті протягом останніх років показав, що деякі політичні сили хотіли б викреслити ці слова із Кодексу.

²⁷ Ст. 156 Кримінального кодексу України "Розбещення неповнолітніх".

²⁸ Ст. 152 Кримінального кодексу України "Зґвалтування".

²⁹ "Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року". Київ, 2002 р.

³⁰ Ст. 153 Кримінального кодексу України "Насильницьке задоволення пологої пристрасті неприродним способом".

Збір інформації про порушення прав

Один з основних напрямків діяльності Центру "Наш світ" – це збір і документування інформації про порушення прав геїв і лесбійок в Україні. Таку роботу можливо проводити тільки в тісному контакті із самою спільнотою.

Для цього ми використовуємо різні методики: анкетування цільової групи, виявлення випадків порушень прав й їхнє документування (власними силами й за допомогою контактних осіб у регіонах), збір інформації з інших джерел (публікації в ЗМІ, запити в державні органи).

Однак, навіть маючи численні зв'язки серед гомосексуалів, нам нелегко збирати інформацію про дискримінацію й злочини на ґрунті ненависті. Потерпілі часто не бажають повідомляти про злочини проти них, побоюючись, що інформація про їхню сексуальну орієнтацію буде широко розголошена, а це, у свою чергу, може привести до подальших проблем. Відповідно, кількість порушень прав гомосексуалів у дійсності набагато більше відомих нам випадків.

Також необхідно відзначити, що незважаючи на те, що ми всіляко прагнемо перевірити отриману інформацію, це не завжди вдається й ми знаємо про подію тільки з одного джерела.

Огляд ситуації з порушеннями прав

В 2005 році ми провели анкетування більше 900 геїв та лесбійок по Україні. Це дозволило одержати статистичні дані й з'ясувати найбільш проблемні для гомосексуалів області життєдіяльності.

Так, на питання "Чи почували Ви упереджене ставлення або піддавалися дискримінації через Вашу сексуальну орієнтацію протягом останніх 4-х років?" – 54,4 % респондентів відповіли "Так". Зрозуміло, серед людей, які не прагнуть приховувати свою сексуальну орієнтацію від оточення, кількість тих, що піддалися утискам набагато вище – більше 76 %.

Насправді, більша частина проблем виникає в міжособистісних взаєминах – з родичами, товаришами й просто незнайомими людьми на вулиці. Ці ситуації не завжди можна кваліфікувати в правових рамках.

Також часто у гомосексуалів виникають проблеми в трудових взаєминах, під час контактів із представниками правоохоронних органів. Далі приводяться приклади виникаючих проблем і кількісні показники, виявлені нами в ході анкетування.

Трудові взаємини

78,2 % з тих, хто працював або намагався працевлаштуватися відзначили, що зіштовхувалися з тим або іншим порушенням своїх прав, нерівним, упередженим ставленням до себе в трудовій сфері. Найчастіше це відмова в прийомі на роботу або звільнення.

Звичайно, якщо роботодавець хоче позбутися від працівника через неприязнь до його/її сексуальної орієнтації, то це не буде зазначено в наказі про звільнення. Найчастіше, працівника просто змусять піти добровільно, створивши несприятливі умови для подальшої роботи або звільнять під іншим приводом.

Приклад 1.

Сергій, 25 років, співробітник комбінату "Криворіжсталь" у м. Кривий Ріг. Будучи ентузіастом, у вільний від основної роботи час, організовував вечірки для місцевих геїв і лесбійок. У серпні 2005 року інформація про вечірки потрапила на сторінки місцевої газети, де її побачило керівництво комбінату.

Начальник цеху викликав Сергія для пояснень і вимагав звільнення за власним бажанням. Сергій намагався пояснити, що це його особиста справа, якою він займається поза роботою, але безрезультатно.

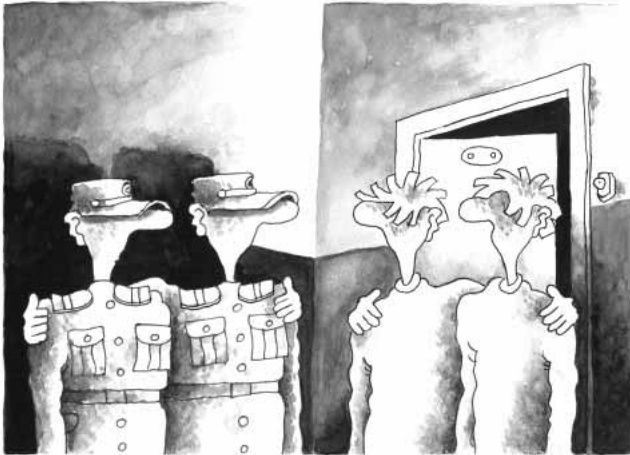

Крім цього, начальник цеху викликав батька Сергія, що працював на цьому ж підприємстві, і все розповів йому, вимагаючи, щоб батько вплинув на сина.

Інформація про гомосексуальну орієнтацію сина стала новиною в його консервативній родині. А факт публічного обговорення негативно позначився на внутрішньо сімейних відносинах.

Щоб не загострювати сімейний конфлікт і не ставити під загрозу службове становище й репутацію батька, Сергій був змушений звільнитися з високооплачуваної роботи.

Взаємини із правоохоронними органами

61,5 % гомосексуалів з тих, котрим доводилося в останні роки вступати в контакти із представниками українських правоохоронних органів, відзначили ті або інші порушення своїх прав. Найбільш часто вони випробовували на собі упереджене ставлення й психологічний тиск, піддалися погрозам і шантажу з боку співробітників міліції. При цьому порушувалися процесуальні норми (виклик у міліцію без повістки, відмова в складанні протоколів та ін.) Також нам повідомляли про випадки фізичного насильства й сексуального домагання стосовно гомосексуалів.

Відповідно до наказу Державного Комітету статистики України № 436 від 10.12.2002 р. органи внутрішніх справ надають звіт про свою роботу з "боротьби із проституцією, виявленню груп ризику й результатах їхнього обстеження на СНІД". У статистичних даних що ми маємо³¹ за 2003-05 рр. зазначено, що на кінець 1-го півріччя 2005 року на обліку в органах МВС перебувало 195 гомосексуалів. У наданій таблиці³² за 2005-06 рр. даних по гомосексуалам не зазначено.

У роз'ясненні³³ МВС із цього приводу сказано, що дана статистична інформація показує "результати роботи МВС по кількості виявлених осіб, які зробили правопорушення і відносяться до груп ризику".

Персоніфікований облік громадян за ознакою їхньої сексуальної орієнтації в органах внутрішніх справ не ведеться".

В іншому листі³⁴ було заявлено, що "Міністерство внутрішніх справ України проводить постійну роботу по вихованню та розвитку у співробітників МВС загальнолюдських цінностей і високих моральних якостей". Як повідомило МВС, в 2006 році в співробітництві із програмою Ради Європи "Поліція і права людини" було проведено 8 тренінгових занять, а в рамках співробітництва із Програмою розвитку ООН більше 100 тренінгів — у них приділялася увага проблемі ВІЛ-інфекції і толерантного ставлення до "маргінальних груп населення".

Незважаючи на подібні заяви, за останні роки до нас неодноразово надходила інформація про те, що міліціонери збирають і зберігають конфіденційні відомості про геїв і лесбійок (домашні адреси, телефони, знімають відбитки пальців, фотографують). Це порушує Європейську конвенцію з права людини й ст. 32 Конституції України в якій сказано: "Не допускається збір, зберігання, використання й поширення конфіденційної інформації про особистість без її згоди, крім випадків, позначених законом, і тільки в інтересах національної безпеки, економічного благополуччя і прав людини".

Як показують наведені нижче приклади, упереджене, принизливе відношення стосовно геїв і лесбійок також поширено серед "стражів порядку".

³¹ Лист Державного Комітету статистики України № 05/2-1-8/50 від 22.12.05 р.

³² Лист Державного Комітету статистики України № 05/6-8/26 від 16.04.07 р.

³³ Лист із МВС України № 16/1-к-222 від 18.01.2006 р. у відповідь на інформаційний запит Центра "Наш світ".

³⁴ Лист із МВС України № 6/2/1-1774 від 30.03.2007 р. у відповідь на інформаційний запит Центра "Наш світ".

Приклад 2.

Увечері в січні 2007 р. Валерій цілувався зі своїм другом, на безлюдній зупинці громадського транспорту в м. Запоріжжі. Вони не помітили як до них підїхала міліцейська машина. Співробітники міліції зажадали у хлопців документи, яких у тих не виявилося, після чого забрали їх у районний відділ МВС для встановлення особистості.

*"Завівши нас у приміщення райвідділу, міліціонер голосно оголосив, що привіз "півнів". Слідом за цим з камери попереднього ув'язнення пролунали лементи: "Давай їх сюди! Ми їх вие***," – згадує Валерій. "Я заявив черговому офіцерові, що поскаржуся в прокуратуру. Після цього нас відвели в кімнату, де той же офіцер витяг зі стола пакет з білим порошком, показав нам і сказав, що найдуться й свідки... Перед тим, як нас відпустити, він ще раз нагадав, що якщо ми напишемо скаргу, то станемо збувальниками наркотиків".*

Представник Центру "Наш світ" запропонував Валерію допомогу у відстоюванні їхніх прав, однак той не побажав вступати в конфлікт із міліцією.

Приклад 3.

У травні 2007 р. у Львові чотири дівчини-лесбійки брали участь в акції, присвяченої до Дня протидії гомофобії. На вулиці вони розклеювали листівки на тему толерантності. Їхня група була затримана патрулем міліції, які відмовилися представитися, і доставлена в Галицький райвідділок. Тут дівчата піддалися образам і глузуванням з боку співробітників міліції, багато хто з яких перебував в нетверезому стані. Їх відпустили з відділення лише через кілька годин завдяки сприянню знайомого адвоката й хабару міліціонерам. Дівчатам так і не пояснили причини їхнього затримання.

Потерпілі не побажали відстоювати свої права, побоюючись розголошення їхньої сексуальної орієнтації.

Приклад 4.

Випадок³⁵ відбувся в одному з обласних центрів України. У цьому місті Олександр протягом деякого часу організовує й проводить вечора відпочинку (дискотеки) для геїв і лесбійок. Оголошення про новорічну вечірку на початку 2006 року була розміщено на одному з Інтернет-сайтів для гомосексуалів. В оголошенні був зазначений контактний телефон Олександра.

2 січня йому зателефонувала якась дівчина, що представилася лесбійкою. Вона сказала, що хоче придбати квиток на захід і вони домовилися про зустріч увечері наступного дня в одному з парків міста. Олександр зі своєю подругою Оксаною прийшли на зустріч, де їх дійсно чекала молода дівчина.

Після хвилинного спілкування до них підїшли двоє чоловіків, які представилися співробітниками Служби Безпеки України (СБУ), пред'явили свої службові посвідчення й попросили Олександра і Оксану проїхати у відділення СБУ.

У відділенні СБУ Олександра й Оксану завели у дві різні кімнати і почали складати протокол. При цьому, розмовляючи з Олександром, співробітники СБУ робили на нього сильний психологічний тиск: ображали, принижували, загрожували, використали в спілкуванні нецензурні вирази. Серед висловлень звучали: "геї не мають права жити на землі", "їх необхідно ізолювати й вивозити в Сибір". Олександр поводився спокійно, у міру можливості захищав себе й гей-спільноту.

Після цього співробітники СБУ наполегливо запропонували Олександру співробітничати з ними, однак він відмовився. Йому заявили, що будуть протидіяти проведенню вечірок для гомосексуалів, а також

³⁵ За умовами надання даної інформації імена людей і географічні назви змінені.

знову на його адресу були висловлені погрози й образи. Після цього Олександра відпустили, протримавши у відділенні більше п'яти годин.

Оксана була дуже залякана погрозами розголошення її сексуальної орієнтації по місту навчання, після чого вона припинила спілкування з Олександром й іншими знайомими гомосексуалами.

Приклад 5.

23 липня 2006 р. у м. Миколаєві троє невідомих чоловіків шляхом обману проникнули у квартиру, у якій проживала гей-пара — Олег і Андрій.

Нападники загрожували зброєю, ображали й принижували, а в бійці, що зав'язалася, нанесли потерпілим тілесні ушкодження. На щастя, їм удалося вирватися із квартири й підняти шум у під'їзді, після чого сусіди викликали міліцію. У метушні нападникам вдалося зникнути з місця події, попутно викравши два мобільних телефони. Очевидно, мотивом нападу була крадіжка особистого майна.

У ході розслідування інциденту, у поле зору слідства потрапив гей Павло. 30 серпня близько 23 годин його з дому в наручниках доставили у відділення міліції де він провів ніч. За словами Павла, співробітники міліції ображали й принижували його. Як тільки в ході дізнання стало ясно, що Павло не має відношення до нападу на гей-пару, ставлення до нього покращилося, у нього взяли показання, зняли відбитки пальців, сфотографували, а потім відпустили додому.

За словами Павла, хоча він і пережив кілька важких годин у відділенні міліції, у цілому з розумінням поставився до дій слідчих, тому що "вони повинні ловити злочинців".

Сфера освіти

У сфері освіти також існує негативне відношення до геїв і лесбійок. За результатами нашого опитування видно, що приблизно 3/4 з "відкритих" гомосексуалів відчували на собі упереджене ставлення з боку викладачів або інших учнів.

Приклад 6.

Вадим Жилін в 2004 р. вступив в Економіко-правовий технікум при Міжрегіональній Академії керування персоналом (МАУП). Вадим не приховував своєї гомосексуальної орієнтації й спробував за допомогою саморобних листівок пропагувати толерантність до сексуальних меншин у навчальному закладі. Однак, це не сподобалося керівництву.

Директор технікуму Бугайова Л.М. відрахувала його нібито за відсутність документа про середню освіту, який необхідно було надати при вступі, що не було доведено у суді.

Насправді Вадим був відрахований через свою сексуальну орієнтацію. З боку керівництва він відчував моральний тиск й особисті образи, а в приватних бесідах йому було ясно дано зрозуміти, під якою дійсною причиною він не влаштовує керівництво технікуму.

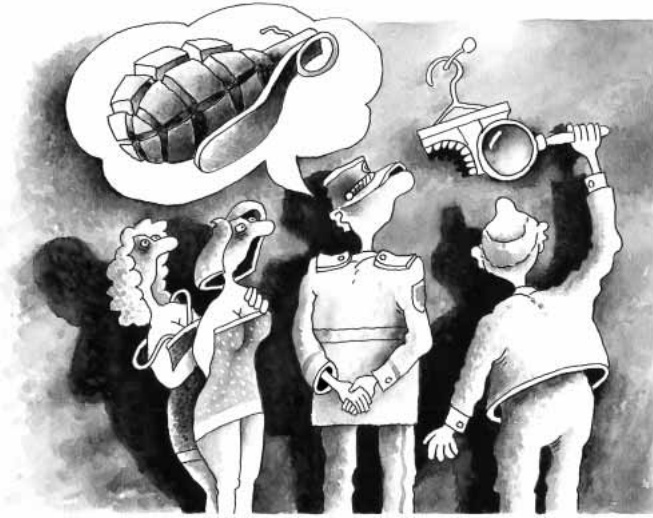
25 липня 2005 року Голосіївський районний суд м. Києва в складі судді Коломоєць І.А., установив, що внаслідок неправомірного відрахування, Вадиму Жиліну був заподіяний моральний збиток, оскільки були порушені його право на освіту, нормальні життєві зв'язки й відносини з оточуючими людьми. Суд зобов'язав технікум МАУП виплатити Жиліну фінансову компенсацію. Від відновлення як студент технікуму він відмовився, з огляду на відверто негативне й упереджене ставлення до себе керівництва цього навчального закладу.

Однак у суді не вдалося довести, що Жилін був дискримінований на основі сексуальної орієнтації, тому що свідки, які могли підтвердити тиск на Вадима з боку керівництва технікуму, під різними приводами не з'явилися в суд.

Приватність і право на інформацію

23,4 % опитаних геїв і лесбійок повідомили, що їхнє право на приватність було порушено й без їх відома третім особам була розголошена інформація про їхню сексуальну орієнтацію. Як правило,

це було зроблено робітниками правоохоронних органів, співробітниками по місту роботи, іншими особами, яким ця інформація стала відома. Гомосексуалів могли шантажувати з метою змусити надати якусь інформацію, звільнитися з роботи та ін.

Необхідно також відзначити явно дискримінаційне положення в ст. 6 Закону України "Про захист суспільної моралі" у якій говориться про те, що "розміщення оголошень про інтимні зустрічі за винагороду й девіантних формах інтимних відносин не в спеціалізованих засобах масової інформації заборонено". Після прийняття цього закону в 2003 році, газети, які публікували раніше оголошення від геїв та лесбійок, відмовляються їх приймати.

Служба в армії

В Україні існує загальний військовий обов'язок для чоловіків, що регулюється Законом України "Про військові обов'язки й військову службу".

Ми не маємо достатньої інформації про службу чоловіків-геїв в армії. Як нам представляється, багато молодих геїв намагаються уникнути призову на військову службу, тому що побоюються зіштовхнутися з нестатутними відносинами та іншими труднощами у військовому колективі. А ті, хто служить в армії, не афішують своєї сексуальної орієнтації.

Відповідно до закону, гомосексуальність не є причиною для звільнення від військової служби. Однак питання у відношенні конкретного призовника вирішує районна призовна комісія, що повинна вивчити особливості призовника й ухвалити рішення щодо призова на термінову військову службу, надати відстрочку чи звільнити громадянина від призова.

До Центру "Наш світ" неодноразово зверталися молоді люди, бажаючи одержати "довідку про свою гомосексуальність", сподіваючись що вона допоможе їм переконати призовну комісію звільнити їх від проходження служби у зв'язку з тим, що знаходження у військовому колективі буде для них великою психологічною проблемою.

Охорона здоров'я

Гомосексуали, яким доводилося звертатися по допомогу в медичні установи, також заявляли про порушення своїх прав. Зокрема, 13,5 % з них повідомили, що інформація про стан їхнього здоров'я або сексуальну орієнтацію була розголошена медичними працівниками третім особам.

Сфера послуг

22,5 % респондентів повідомили, що зіштовхувалися з дискримінацією в сфері послуг.

Приклад 7.

Більше року бар "Ліверпуль" у м. Донецьку був улюбленим місцем відпочинку донецьких геїв і лесбійок. Після того, як узимку 2007 р. у барі відбувся інцидент за участю нетверезої лесбійки, адміністрація закладу стала всіляко перешкоджати появі в ньому гомосексуальної публіки. У результаті, донецьким гомосексуалам довелося шукати інше місце для зустрічей і відпочинку.

Підприємницька діяльність

Приблизно десята частина гомосексуалів з тих, хто займався підприємницькою діяльністю, повідомили про те, що зазнали різного роду упереджене відношення з боку державних і контролюючих органів.

Приклад 8.

Андрій, організатор гей-вечірок у м. Львові, не має постійного місця й тому проводить їх у різних кафе й клубах міста. У березні 2006 р. він домовився про оренду одного з нічних клубів з його співвласником.

Коли Андрій прийшов у клуб, щоб підготувати приміщення, він зустрівся з власником закладу, що повівся агресивно – почав нецензурно ображати Андрія й заявив, що ніякої вечірки не буде, тому що він не бажає бачити в себе "педіков". Потім він почав силою виганяти Андрія із клубу.

Однак Андрій уже поширив інформацію про вечірку серед геїв і лесбійок міста й не хотів її зриву. Через посередника йому вдалося домовитися про проведення вечірки, погодившись на вимогу хазяїна клубу заплатити подвійну орендну плату. У результаті, Андрій поніс фінансові збитки.

Міжособистісні відносини (злочини на ґрунті ненависті)

Дослідження показало, що 40 % геїв і лесбійок піддавалися фізичному або моральному тиску з боку оточення. А з тих, хто не приховує своєї сексуальної орієнтації, практично кожен випробовував на собі упереджене ставлення. Найчастіше проблеми виникають у взаєминах з родичами, сторонніми людьми, друзями, колегами по роботі.

Приклад 9.

16-річний Сергій, мешканець села в Херсонській обл., був знайдений повішеним у дворі свого будинку в березні 2007 р.

Хлопчик почував у собі гомосексуальні нахили з 14 років, про що свідчить психолог школи, де він учився й попередні трагедії події.

Сергій виховувався, а точніше ріс, у багатодітній неблагополучній родині, очолював яку вітччм із кримінальним минулим і нестійкою психікою. Нахили підлітка не вислизнули від його уваги й постійно були предметом глузувань і знущань.

Увечері, напередодні самогубства хлопчика, вітччм, перебуваючи в нетверезому стані, приставав до нього із сексуальними домаганнями, супроводжуючи це образами й знущаннями. Серед ночі сусіди чули лементи, бачили плачучого Сергія. Ранком мати знайшла сина повішеним у дворі будинку.

Районною прокуратурою була порушена кримінальна справа з факту самогубства, але з вітччма підозри в доведенні до самогубства були зняті за недостатністю доказів і показань свідків. Залякана мати і брати покійного відмовилися офіційно свідчити проти вітччма.

Приклад 10.

29-річний Євген проживає в одному із сіл Черкаської обл. зі своєю матір'ю й бабусею, виховує сина-інваліда. Його сексуальна орієнтація не є секретом у селі – за його словами, з дитинства його видавала жіночність у фігурі, голосі, ході.

Протягом багатьох років Євген є об'єктом образ і нападок з боку односельчан. Кілька разів він піддавався й фізичному насильству з їх боку. Спроби одержати захист у міліції закінчувалися глузуваннями з боку місцевих правоохоронців.

Останній інцидент відбувся в липні 2007 р. По дорозі додому, Євген піддався нападу трьох молодиків, жителів його села. Вони зтягли його в порожній будинок, де побили й звалтували. Після перенесених знущань Євгену вдалося вислизнути від нападників, скориставшись їхньою сваркою. Коли він добрався додому, його мати відразу ж викликала швидку медичну допомогу і міліцію, але приїхали лише лікарі й доставили його в районну лікарню. Міліціонери з'явилися тільки за викликом з лікарні.

Райвідділ міліції відмовив у порушенні кримінальної справи, тому що на думку слідчого не було достатніх доказів проти нападників. Більше того, на думку міліціонерів Євген сам спровокував напад, тому що нібито приставав до чоловіків.

Міліція запропонувала зробити медичний висновок про заподіяні тілесні ушкодження тільки через три тижні. Однак за цей час синці вже пройшли й довести побиття стало неможливим. Первісний діагноз – струс головного мозку й звалтування також не були зазначені в медичній виписці. Причини, по яких міліціонери й медичні працівники спробували зам'яти справу стали зрозумілі, коли з'ясувалося, що серед родичів нападників – головний лікар районної лікарні та заступник начальника РОВД.

Одностатеве партнерство. Діти

Через те що українське законодавство не визнає одностатеві пари, це приводить до різних проблем. Як показало опитування, це може бути відмова в праві на частку власності як одного з партнерів гомосексуальної пари, або відмова в праві на спадкування. Також деякі респонденти повідомляли, що були позбавлені права на всиновлення дітей, або не мали можливості взяти лікарняний по догляду за дитиною свого партнера. Це означає, що ці гомосексуали позбавлені прав, якими користуються їх гетеросексуальні співгромадяни.

Транссексуали

В Україні зміна статі регламентується ст. 51 Закону України про охорону здоров'я (зміна статі при гермафродитизмі, транссексуалізмі) і наказом Міністерства охорони здоров'я й Міністерства юстиції України № 57 від 15.03.1996 "Порядок обстеження осіб, яким потрібна зміна (корекція) статевої приналежності". За даними Мінздраву³⁶ в 2005 році в Україні проведено 12 операцій по зміні статі, в 2006 – 16 операцій.

Захист прав

Наше дослідження показало, що половина гомосексуалів, які піддалися утискам або дискримінації, намагалися будь-яким чином захистити свої права. В основному, це було лише інформування про факт порушення своїх прав самих же порушників.

Інша половина не захищала своїх прав. Як було сказано, причини цього в побоюванні розкриття сексуальної орієнтації серед широкого кола осіб, зневіра в можливість відстояти свої права законним шляхом, недовіра до правоохоронних органів і судової системи, правова безграмотність.

³⁶ Лист Міністерства охорони здоров'я України, № 3.51-58/640 від 25.05.07 р.

УКРАЇНЬСЬКА ЛЕСБІГЕЇВСЬКА СПІЛЬНОТА

Кількість гомосексуалів в Україні

Не існує точних даних про кількість людей гомосексуальної орієнтації в Україні. Оцінити їх кількість досить складно, тому що ця група піддається значній стигматизації, що приводить до закритості і невидимості лесбігеївської спільноти.

Результати найбільш відомого і визнаного дослідження сексуальності людини, проведеного доктором Кінзі показало³⁷, що близько 4 % чоловіків протягом всього життя виключно гомосексуальні (кількість жінок гомосексуальної орієнтації дещо нижча). У цифрах для України це означає, що серед дорослого населення країни приблизно 1 млн. осіб – люди гомосексуальної орієнтації.

Останнім часом, зі слів керівника організації "Гей-Форум України" Святослава Шеремета, в засобах масової інформації стала фігурувати цифра від 800 тис. до 1 млн. 200 тис. чоловік.

Єдине дослідження³⁸ у цій області в Україні було проведено в 2005 році. Зокрема, його завданням було оцінити кількість групи чоловіків, що мають секс із чоловіками (ЧСЧ) як однієї з уразливих груп до ВІЛ-інфекції. У дослідженні використовувалися кілька методик по непрямому визначенню чисельності групи. У результаті, фахівці прийшли до висновку, що в Україні налічувалося від 177 до 430 тисяч чоловіків, що практикують секс із чоловіками.

Бізнес, орієнтований на геїв та лесбійок

За результатами журналістського дослідження, проведеного газетою "Дело"³⁹, в Україні для гомосексуалів розвинені тільки послуги в сфері дозвілля – на всю країну налічується близько десятка клубів і кафе, які розташовані переважно у великих містах. Ще у декількох містах гей-активісти зі своєї ініціативи періодично проводять вечірки для геїв та лесбійок.

У нас немає магазинів одягу, салонів краси, які б орієнтувалися на геїв. Їхні смаки враховують лише бренди VDOne і дизайнер Михайло Воронін. Однак геї і лесбійки становлять лівову частку покупців інтим-товарів у секс-шопах, говориться в статті.

Туристичний бізнес для геїв в Україні тільки зароджується. У цей час, щонайменше, дві компанії пропонують гей-тури за кордон.

У Києві ескорт-послуги розвиваються стрімкими темпами і для клієнта не представляє труднощів замовити хлопця "по виклику", хоча послуги обійдуться доволі дорого.

Але Україна не стоїть на місці, і бум гей-бізнесу нам ще доведеться пережити, робиться висновок у статті. Однак нам ще доведеться пройти великий шлях, щоб довести гей-бізнес до європейського рівня, де гей-спільнота розглядається як одна з базових споживчих аудиторій.

Громадські об'єднання

У цей час в Україні налічується менш десятка громадських і благодійних організацій гомосексуалів. До цього числа необхідно додати організації, що займаються проблемою ВІЛ/СНІДу і ті що надають послуги ЧСЧ.

Досить рідко гей-організації влаштовують публічні заходи. Наприклад, в 2005 році в Києві Центр "Наш світ" організував пікетування МАУП у знак протесту проти гомофобії керівництва цього навчального закладу; в 2007 році з ініціативи організації "Гей-Форум України" декілька десятків чоловік пройшлися маршем у центрі української столиці, роздаючи листівки із закликами до толерантності щодо гомосексуалів. Ці заходи, здебільшого, нацелюються на опір як місцевої влади, так і агресивно налаштованих громадян.

³⁷ Стаття "Що насправді говорив доктор Кінзі", журнал "Наш мир", № 7 (осінь 1998 р.).

³⁸ "Звіт щодо Узгоджених національних оцінок з ВІЛ/СНІДу в Україні станом на кінець 2005 року", Український центр профілактики і боротьби зі СНІДом, Міністерство охорони здоров'я України, Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІДу в Україні, Об'єднана програма ООН зі СНІДу.

³⁹ Стаття "Блакитні мільярди. Хто і як заробляє на секс-меншинах", газета "Дело", 03.08.07 р.

Більша частина проектів, що проводяться, націлена на профілактику поширення ВІЛ-інфекції – поширення інформаційних матеріалів і консультування за принципом рівний-рівному, роздача засобів захисту при сексуальних контактах і т.п.

Ці організації також проводять соціальні заходи для геїв і лесбійок. Наприклад, група "NRG" проводить турніри з жіночого футболу, ІОЦ "Жіноча Мережа" неодноразово проводили наметові табори для лесбійок, активісти в різних містах улаштовують вечірки для гомосексуальної публіки, у Миколаєві й Херсоні створені Ком'юніті-центри, де ЧСЧ можуть одержати різні послуги – від медичної консультації і тестування на ВІЛ-інфекцію до груп взаємодопомоги, у Києві група "Тестостерон" проводила дискусійні зустрічі для геїв та ін.

Зараз в Україні виходить два спеціалізованих видання для гомосексуалів – журнал "Один з нас" і еротична газета "Gay.Ua". Влада протидіє виходу останньої, виносячи визначення про те, що частина ілюстрацій, які публікуються в газеті, мають порнографічний характер⁴⁰.

[Примітка: Оборот порнографічної продукції в Україні заборонено Законом України "Про захист суспільної моралі" і ст. 301 Кримінального кодексу України. На думку Центру "Наш світ", ситуація, що склалася, порушує наші права і права читачів газети "Gay.Ua" на вільний доступ до інформації. Зокрема, це суперечить ст. 34 Конституції України, в якій сказано, що *"кожний має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або іншим способом – на свій вибір"*. Також це суперечить ст. 10 Європейської Конвенції з прав людини: *"кожна людина має право на свободу виразу поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і поширювати інформацію і ідеї без втручання держави і незалежно від кордонів"*.]

Гомосексуали активно використовують нерегульований законодавством Інтернет, як канал одержання різної інформації та можливості для знайомства.

Фінансування для своєї діяльності ці організації, як правило, одержують від різних закордонних і міжнародних донорських організацій. Внутрішні джерела фінансування поки розвинені дуже слабко. Держава дотепер не готова надавати фінансову підтримку для організацій гей-спільноти. Наприклад, організація "Гей-Форум України" подавала проект "ЛГБТ-Соціс" на конкурс проектів для державного фінансування в 2005, 2006 і 2007 рр., що проводить Міністерство у справах сім'ї, молоді і спорту України. Проект спрямований на соціальну підтримку молодих українських геїв і лесбійок. Однак, у його фінансуванні було відмовлено⁴¹.

З 2007 року по 2012 рік в Україні буде реалізовуватися чергова Національна програма⁴² по протидії ВІЛ/СНІД при фінансовій підтримці Глобального Фонду по боротьбі зі СНІДом, туберкульозом і малярією. Одним з компонентів програми є профілактична робота серед чоловіків, що мають секс із чоловіками на яку заплановано виділити 4,6 млн. доларів США. Передбачені заходи включають як безпосередньо профілактичні заходи (групи взаємодопомоги, поширення інформації й засобів захисту та ін.), так і інституціональну підтримку для організацій, що працюють із цією групою (навчання персоналу, створення коаліції НДО, конференції).

Останнім часом різні організації, що працюють в області ВІЛ/СНІД, намагаються поширити свою діяльність і на ЧСЧ-групу. Однак, часто ці спроби приречені на невдачу, тому що такі організації не мають контакту з даною цільовою групою, а чоловіки-гомосексуали з недовірою ставляться до їхніх ініціатив. Очевидно, робота із профілактики ВІЛ/СНІДа в гей-спільноті повинна, у першу чергу, ініціюватися і проводитися самими геями. Тільки в цьому випадку можна чекати гарне охоплення і проникнення в середовище, достатню ефективність самої організаційної і профілактичної роботи в остаточному підсумкові.

ВІЛ/СНІД

Офіційна статистика⁴³ не повідомляє про кількість ЧСЧ серед 76 772 ВІЛ-інфікованих чоловік, які перебували на диспансерному обліку на 01.07.2007 р. в Україні.

⁴⁰ Експертний висновок № 11 від 11.01.07 р. Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі.

⁴¹ Стаття "Гривню для геїв", газета "Gay.Ua", № 2 (37), квітень 2007 р.

⁴² Стаття "Гроші для гей-організацій", газета "Gay.Ua", № 5 (35), грудень 2006 р.

⁴³ "Епідемічна ситуація по ВІЛ-інфекції/СНІДу в Україні", <http://www.aidsalliance.kiev.ua/>

За даними дослідження⁴⁴, проведеного в 2007 році, серед соціальних факторів, що впливають на поширення ВІЛ-інфекції серед чоловіків-гомосексуалів, найбільш вагомими є дискримінація ЧСЧ в українському суспільстві взагалі і дискримінація ВІЛ-позитивних ЧСЧ у гей-спільноті, зокрема.

До психологічних факторів автори дослідження віднесли високий рівень стресу, його хронічний для багатьох ЧСЧ характер, протиріччя між знаннями, переконаннями і реальною сексуальною поведінкою. Це також неможливість для переважної більшості гомосексуалів в умовах зазначеної дискримінації вести нормальне сексуальне життя. Ці фактори, в остаточному підсумку, обумовлюють небезпечну, з погляду інфікування ВІЛ, поведінку і спонукують уникати тестування на ВІЛ.

Зокрема, реальна сексуальна поведінка респондентів визначається такими установками:

- стан кохання, прагнення задовольнити сексуальну пристрасть;
- упевненість у своїй безпеці щодо партнера;
- алкогольне сп'яніння;

прагнення до знаходження матеріальних цінностей за рахунок сексуальних послуг.

Сприяє небезпечному сексу, насамперед прагнення до одержання найбільш повного і різноманітного сексуального задоволення. Воно є основною домінантою і метою, які обумовлюють відмову від засобів захисту від ВІЛ та інших хвороб, що передаються статевим шляхом. Сексуальна привабливість партнера є важливим додатковим моментом, що стимулює небезпечний секс.

За даними оціночного дослідження⁴⁵, в Україні від 3% до 15% ЧСЧ є ВІЛ-інфікованими, що становить приблизно 27 тис. чоловік.

За даними Альянсу з ВІЛ/СНІД в Україні, ЧСЧ залишаються практично поза полем діяльності ВІЛ-сервісних організацій. *"Станом на 1 січня 2007 р. лише чотири відсотки чоловіків, які практикують секс із чоловіками, були охоплені базовими профілактичними послугами"*⁴⁶. Однак, навіть ці дані викликають сумнів і, швидше за все, реальне охоплення групи значно менше.

"Гомофобия лечится" написано на майках лесби- и гей-активистов, раздающих листовки о толерантности. Киев, 2007 г.

"Гомофобія лікується" написано на майках лесбі- і гей-активістів, що роздають листівки про толерантність. Київ, 2007 р.

"Homophobia is cured" is written on T-shirts of lesbian and gay activists, handing out leaflets about tolerance. Kyiv, 2007.

⁴⁴ Дослідження "Соціально-психологічні механізми поширення ВІЛ-інфекції та інфекцій, що передаються статевим шляхом серед чоловіків, що мають секс із чоловіками в Україні", ВБО "Час життя плюс", "Connect plus e.V.", 2007 р.

⁴⁵ "Звіт щодо Узгоджених національних оцінок з ВІЛ/СНІДу в Україні станом на кінець 2005 року", Український центр профілактики і боротьби зі СНІДом, Міністерство охорони здоров'я України, Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІДу в Україні, Об'єднана програма ООН зі СНІДу.

⁴⁶ Інформаційний вісник МБФ "Міжнародний Альянс по ВІЧ/СНІД в Україні", жовтень-грудень 2006 р.

ДОВІДКА ПРО ЦЕНТР "НАШ СВІТ"

У 2007 році виповнилося 10 років з моменту народження Інформаційного і правозахисного Центру для геїв та лесбійок "Наш світ". Наша громадська діяльність розпочала свою історію в Луганську на сході України у 1997 році з приватної ініціативи – невеликого інформаційно-просвітницького журналу. Навколо цього видання поступово сформувалася група ентузіастів, яка і заснувала громадську організацію наприкінці 1998 року. Засновники Центру поставили для себе такі цілі:

- захист загальнолюдських прав і свобод гомосексуалів і поліпшення їхнього правового захисту в державі. Боротьба з дискримінацією людей за ознакою сексуальної орієнтації;
- поліпшення ставлення суспільства до гомосексуальності і людей гомосексуальної орієнтації. Зниження гомофобних настроїв у суспільній свідомості;
- виховання самосвідомості геїв та лесбійок як рівноправних і повноцінних громадян суспільства.

Своєю ініціативою ми взяли на себе відповідальність за просвітництво українського суспільства на тему гомосексуальності, розвінчання існуючих стереотипів і забобонів в відношенні геїв та лесбійок, консолідації самої лесбігей-спільноти і відстоюванні наших прав.

Як виявилось, в Україні "немає проблем з геями", доки вони не заявлять про себе. Чиновники місцевого управління юстиції спочатку просто не знали, як вчинити з нашою організацією. В інтерв'ю центральній газеті⁴⁷ один з них заявив: *"Як же можна їх визнати на державному рівні, юридичною особою? Законодавчої бази немає, хоча, начебто, і не заборонена в нас ця орієнтація, прецедентів – теж... Я їх зареєструю, а потім, вибачте, онаністи прийдуть, ще хтось... А як же мораль?"* І під надуманим приводом нам відмовили в реєстрації.

Розуміється, ми не змирилися з такою явною дискримінацією. Центр "Наш світ" усе-таки був зареєстрований наприкінці 1999 р., але це виявилось можливим лише в результаті наполегливої боротьби членів організації за свої громадянські права і пильної уваги до даного питання зі сторони деяких міжнародних правозахисних організацій.

За свою історію Центр "Наш світ" пройшов декілька стадій у своєму розвитку – від неформальної групи до достатньо великої організації. Однак, враховуючи недостатню кількість професійних кадрів для такої специфічної роботи, залежність від зовнішніх непостійних джерел фінансування, труднощі у менеджменті громадського об'єднання, з 2006 року прийняли рішення скоротити і сфокусувати свою діяльність в декількох напрямках.

По-перше, це робота, спрямована на інформування і підтримку лесбігейвської спільноти в Україні. Ми видаємо інформаційно-еротичну газету для геїв "Gay.UA". Проводимо тренінги по правовому просвітництву і соціальній адаптації гомосексуалів. Надаємо правові консультації тим, хто постраждав від дискримінації на основі сексуальної орієнтації.

По-друге, це робота з суспільною думкою через засоби масової інформації, пропаганда толерантності, сприяння суспільної дискусії з приводу рівноправності відносно гомосексуалів.

По-третє, Центр "Наш світ" займається збором і документуванням різноманітної інформації по даній темі з метою інформування державних органів, правозахисних організацій і лобювання інтересів лесбігейвської спільноти.

За часи своєї роботи, наша організація провела декілька семінарів і три міжнародні конференції у Києві.

Список наших публікацій включає:

- Звіти досліджень "Блакитна книга. Становище геїв і лесбійок в Україні" (2000 р.), "Рівноправність для лесбіянок і геїв – актуальна проблема цивільного і соціального діалогу" (2000 р.), "Дискримінація за ознакою любові. Звіт про дотримання прав геїв і лесбіянок в Україні" (2005 р.), Українські гомосексуали і суспільство: взаємне проникнення" (2007 р.).
- Література з правового просвітництва: "Азбука права для геїв і не тільки" (2002 р.), "Захисти свої права" (2006 р.).

⁴⁷ Стаття "Луганським геям відмовлено у реєстрації", газета "Сьогодні" від 16.03.99 р.

- Аналіз і пропозиції до законодавства: "Різні – рівні" (2002 р.).
- Інша просвітницька література: "Ессе Номо. Декілька зауважень на тему гомосексуальності" (2000 р.), "No AIDS" (2001 р.), "Толерантність. Любов не має кордонів" (2005 р.).
- Періодичні видання: журнал "Наш мир" (1997-99 рр.), інформаційний бюлетень Центру "Наш світ" (1999-2002 рр.), всеукраїнська газета для геїв "Gay.UA" (видається з 2003 року).

Більша частина з цих публікацій розміщена на нашому Інтернет-сайті <http://www.gay.org.ua/>

Летний лагерь для геїв и лесбиянок с "Нашим миром". Луганск, 2006 г.

Літній табір для геїв та лесбійок з "Нашим світом". Луганськ, 2006 р.

Summer camp for gays and lesbians with Nash Mir. Luhansk, 2006.

